

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Araştırma Makalesi / Research Article

Uyar, E. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(2).

Geliş Tarihi: 24.12.2020

Kabul Tarihi: 30.12.2020

Emrah UYAR

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi,

emrah__uyar@hotmail.com

ORCID No: 0000-0002-5792-5835

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini incelemektir. Doğal afet gibi durumlarda da eğitim-öğretim faaliyetlerinin kesintiye uğraması söz konusu olabilmektedir, bu durumda doğal afetlerin Sosyal bilgiler eğitiminde yer alan bir konu olması itibarı ile çalışmaya ayrı bir önem katmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kayseri ilinde yer alan ortaokullarda görev yapmakta olan 20 Sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde ise betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonunda, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin salgın hastalık ve pandemi kavramları hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre uzaktan eğitimin tek başına yeterli olmadığı ve öğrenme veriminin yüz yüze eğitime göre düşük olduğu, öğrenciler arası fırsat eşitsizliği yaşandığı, zaman ve mekan açısından sınırlama yaşanmadığı ve geniş kitlelere hitap edilebildiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca uzaktan eğitimde, öğrenciden dönüt alınamama, ders takibi sıkıntılarının olması, öğrencilerin derse katılımında pasif kalması gibi olumsuz sonuçlarının yanında, öğretmenlerin daha kolay materyal paylaşabildiği gibi olumlu sonuçlara da ulaşılmıştır. Öğrencilerin derslere katılımının genel olarak düşük olduğu, öğretmenlerin dersleri EBA ve zoom programları üzerinden verdiği, derslerde daha çok düz anlatım yöntemini ve soru-cevap tekniğini kullandığı, derslerde kullandığı materyallerin videolar, haritalar, sunumlar ve ders kitabı olduğu gibi bulgulara da ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre bu süreçte, öğrencilerin araç-gereç ve internete erişim sıkıntılarının giderilmesi ve derslere öğrenci devam zorunluluğunun getirilmesi gibi önerilere de ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Uzaktan Eğitim.

SOCIAL STUDIES TEACHERS' VIEWS ON DISTANCE EDUCATION IN THE PROCESS OF THE COVID-19 PANDEMIC

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the views of social studies teachers about distance education in the process of Covid-19 pandemic. During natural disasters, education training activities may be interrupted. In this case, the fact that natural disasters are a subject in social studies education also adds a special importance to the research. In this study, a case study design that is one of the qualitative research methods was used. Kayseri province was determined as the accessible population in the study. Accordingly, the participants of the study consisted of 20 voluntary social studies teachers working in the middle schools in Kayseri. A semi-structured interview form consisting of 7 open-ended questions was used to determine the opinions of social studies teachers. Descriptive analysis technique was used in the analysis of the collected

data. The results showed that it was found that Social studies teachers were generally familiar with the concepts of epidemic and pandemic. The opinions of the social studies teachers showed that distance education alone is not sufficient, and its efficiency is low compared to face-to-face education. There is inequality in opportunity for students. There is also no limitation in terms of time and space and it can be addressed to large masses. In addition, in the distance education, teachers are not able to get feedbacks from students, they encountered passive students and also students have difficulty in following the lessons. Besides them, the positive result was that teachers could share materials easier. It was found that the participation of students in the lessons was generally low and teachers gave the lectures on EBA and zoom programmes. They were found to be mostly employed the method of lecturer and the question-answer technique in the lessons. The materials used in the lessons were videos, maps, presentations and textbooks. According to social studies teachers, in this process, eliminating the problems of students' access to equipment, internet and observing the students' attendance in classes are among the important issues.

Keywords: Covid-19 Pandemic, Social Studies Education, Distance Education.

1. GİRİŞ

2019 yılı Aralık ayında Çin'de ortaya çıkan Coronavirüs pandemisi (Covid-19) (Wikipedia, 2020), uluslararası ölçekte temel unsurlar olan, sağlık, ekonomi, sosyal yaşam ve eğitim uygulamaları üzerinde birçok değişikliğe neden olmuştur. Bu pandemi Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) aracılığıyla 11 Mart 2020 tarihinde bütün dünyayı kapsayan bir pandemi şeklinde duyurulmuştur.

Coronavirüs pandemisi dünyayı etkisi altına almış olup bütün ülkeler bu duruma hazırlıksız yakalandığını dünyaya duyurmuş ve covid-19'un etkilerini ortadan kaldırmak için çalışmalarına başlamıştır. İlk önce toplumda mesafe konularına eğilen devletler eğer sosyal mesafe korunursa bulaşma olayının az görüleceğini bildirmişlerdir. Daha sonra maske takmanın bulaşma hızını yavaşlattığı kanısı sağlık otoriteleri tarafından bildirilmiş ve dünyada birçok ülke maske takma tavsiyesinin yanında maske takma zorunlulukları da getirmiştir. Ülkemizde de sosyal mesafe kuralları belirlenmiş ve maske takma konusunda halk uyarılmış, ardından maske takma zorunlu hale gelmiştir. Sağlık Bakanlığı'nın (2020) verdiği sayılara göre ise, 20 Kasım'da ülkemizde 435.273 bireyde hastalığın pozitif test sonucuna ulaşılmış, 12.084 bireyin yaşamını yitirmesi ile sonuçlanmıştır. Covid-19 Pandemisi bütün dünyayı bir krize sürüklemiş ve ülkeler ve bireyler bazında temel konular olan sağlık, eğitim ve ekonomi gibi alanlarda sıkıntılar meydana getirmiştir.

Tüm dünyada devletlerin ekonomilerini sıkıntıya sokan bu pandemi ile devletlerin sağlık sistemleri de sıkıntıya düşmüş ve sağlık sistemlerinin daha hızlı ve etkin hareket etmesi gerekmiştir. Ayrıca etkilenen temel taşlardan biri de eğitim sistemleri olmuştur. Eğitim sistemlerinin durması hayatın durması olarak da nitelendirilebilir. Çünkü milletlerin gelişmesinin yolu eğitimden geçmektedir diyebiliriz. Eğitim sayesinde sağlık sistemlerinin temel fikirleri de olduğundan eğitimin durması her alanla birlikte sağlık sistemlerinde gelişmesinin durması anlamına gelebilmektedir. Covid-19 hastalığı dünya üzerinde birçok ülkenin temel taşlarını yerinden oynatırken, sağlık sistemlerini zorlamaya başlamış, insanların ev karantinası yapmalarına da sebep olmuştur. Bununla birlikte bütün dünyada eğitimden sorumlu kurumlar olan temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde okulların kapatılarak uzaktan eğitime geçilmesi ile sonuçlanan bir durum ortaya çıkmıştır. UNESCO, okulların kapanmasının getireceği olumsuzlukları azaltmak için, daha çok sıkıntı yaşayabilecek grupta bulunan öğrencilere yönelik önlemler getirilmesi yönünde talepte bulunmuş, bu doğrultuda uzaktan eğitim aracılığıyla bütün öğrenciler için eğitim konusunda devletlere yardıma bulunacağını belirtmiştir. Ayrıca pandeminin etkisinin daha fazla süreceği belirtilerek, yoksun durumda ve imkanlar bakımından geri kalmış gruptaki öğrencilerin eğitime ara verme durumlarının arttığı düşünülmektedir (UNICEF, 2020). Bu doğrultuda, tüm dünyada ve ülkemizde eğitimin kesintiye uğramasını önlemek amacıyla internet erişimi olmayan öğrencilerin uzaktan eğitim sistemlerine erişmesinin önemli bir husus olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin temel ortaya çıkış sebebine bakıldığında ise toplumların ilişkilerini ele alması bakımından önemli görülmektedir. Sosyal bilimler kavramının muhtevası, kendi içinde

bağlantılı ve karmaşık birden fazla sosyal bireyin deneyimlerinden çıkmıştır (Meydan, 2010, s. 65). Sosyal bilimlerin içerisine birçok bilim dalı dahil edilebilmektedir. Bu bilim dalları birey olgusu ile ilgili araştırmalar yapar (Tay, 2010:6). Sosyal bilgilerin insan yaşamını ilgilendiren her konuya eğilen bir alan olduğunu düşünürsek insanların afet, salgın hastalıklar sürecinde de yaşam tarzlarını ilgilendiren birçok husus ele alınabilir. Bu doğrultuda Sosyal bilgiler eğitiminin salgın/pandemi konularına da eğilmesi toplum yaşamı için önem arz etmektedir. Günümüzde yaşanan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Coronavirüs pandemisi (Covid-19) eğitim ve öğretim tarzını değiştirerek bu süreci uzaktan eğitim haline dönüştürmüştür. Uzaktan eğitim sürecinde Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim ve öğretim rollerindeki sorumluluklarını ve desteklerini artırması beklenebilir. Her dersin öğretimının önemli olmasının yanında sosyal bilgiler öğretimının toplum yaşamını ve insanlar arası ilişkileri düzenlemesi bakımından önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Tüm bunlardan hareketle bu çalışmada, covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine başvurularak genel değerlendirmeler yapmak ve önerilerde bulunmak amaç edinilmiştir.

1.1. Covid-19 Pandemisi

2019 yılında Çin’de bir hayvan pazarında ortaya çıktığı düşünülen covid-19 virüsü coronavirüs türlerindedir. Coronavirüs türleri bütün dünyada yaygın bulunmakla birlikte insanlarda üst solunum yolu hastalıklarına sebep olabilen virüsler olarak bilinmektedir (İnal, 2016). Daha önce de Çin’de ortaya çıkan ve Coronavirüs türünden olan “(SARS) akut şiddetli solunum yetmezliği sendromu” adıyla bilinen hastalık sebebiyle 30 ülkede 8373 kişi hastalığa yakalanmış ve 774 kişi ise hayatını kaybetmiştir.2012 yılına gelindiğinde Arap Yarımadası’nda ortaya çıkan farklı bir coronavirüs tipi tespit edilmiştir. Bu pnömونيye de “Ortadoğu solunum yetmezliği sendromu koronavirüsü (MERS-CoV)” denilmiştir. Covid-19 hastalığının Çin’deki bir hayvan pazarında satılan bir hayvan aracılığıyla bulaştığı düşünülmekte ancak tam bir yargıya da varılamamıştır (Çiftçi ve Çoksuer, 2020). Pandeminin başlaması konusunda henüz tam bir yargı oluşturulmadığından bu hastalığın kimyasal silah olduğu yönünde iddialar öne çıkmıştır. Covid-19 hastalığının biyolojik kökeni olmadığı düşüncesi doğal seleksiyon olmasının kanıtı olarak ortaya çıkmaktadır (Andersen vd. 2020).

Geçmişten günümüze kadar insan hayatını etkileyen birçok salgın hastalık toplumların hayatını riske atmıştır. Toplumlar yeni gelişen salgınlar karşısında yeterli veri olmadığı için zorlanabilmektedir ve sebebi bilinmeyen virüsler toplumlarda önemli etkiler bırakabilmektedir. Covid-19 pandemisinin dünyada hızla yayılması ve önemli boyutlara ulaşması sonucu ülkemizde de ilk COVID-19 tanısı mart 2020 tarihinde sağlık bakanlığı yetkililerince duyurulmuştur. Covid-19 virüsünün toplum içerisinde enfekte olmasında solunum yollarının damla yoluyla temas sonucu gerçekleştiği belirtilmektedir. Dünyada ve ülkemizde Covid-19 salgınının yayılmaması için karantina uygulaması başlamış ve zamanla kapsamı da genişletilmiştir. Karantina uygulaması ile insanlar evlerinden çıkamamış ve evdeki imkanlar ile birçok alanda ihtiyaçlarını gidermeye çalışmışlardır. Bu da teknoloji kullanımı ve internet, telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletlere olan ihtiyacı artırmıştır. Teknolojinin kullanılmanın artması insanlar arasında sosyal medya kullanımını da arttırmıştır. Tarihte her pandemi sonrası dünya büyük sıkıntılar sonucu ve geri dönülemez değişimleri yaşamak zorunda kalmıştır.

Dünyadaki eğitim-öğretim biçimleri de, toplum adına covid-19’un yayılımının engellenmesi adına devrede olmalıdır. Okulların tam olarak kapanmaları ile daha önce görülmemiş bir zorlukla karşı karşıya kalınmıştır. Covid-19’un uluslararası durumda devletlerin eğitim-öğretimin geleceğine dair, farklı sistemler ve biçimler geliştirmesi gerekliliğini ortaya çıktığı görülmektedir. Salgın sonucu bütün dünyada önlemler alınmaya başlarken Türkiye’de de bu durum doğrultusunda ilk vakanın görülmesiyle eğitime 3 hafta ara verilmiş, daha sonra bu süre uzatılarak 2020-2021 eğitim öğretim yılının da uzaktan eğitim yöntemleriyle tamamlanacağı duyurulmuştur. Kademeli yüz yüze eğitim için Milli Eğitim Bakanlığı girişimlerde bulunsa da salgının büyümesi üzerine yüz yüze eğitime verilen ara uzatılmak zorunda kalmıştır.

1.2. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimin doğuşu dünyadaki yenilikler doğrultusunda insanların ihtiyaçları üzerine ortaya çıkmıştır. Öğretici ile öğrencinin zaman ve mekândan bağımsız olarak öğretme faaliyetleri için bir arada bulunamaması sebebiyle uzaktan eğitime ihtiyaç duyulduğu anlaşılır hale gelmiştir ve çağımızda en çok kullanılan eğitim araçlarından birinin uzaktan eğitim olduğunu söyleyebiliriz.

Uzaktan eğitim uygulamaları dijitalleşen dünyayla birlikte formal eğitimin içine de dahil olmuştur, ayrıca uzaktan eğitimin sertifikalı eğitimleri de içine alarak toplum hayatını hızlandırdığı ve kolaylaştırdığı söylenebilir. Günümüzde bilişim teknolojilerin çalışan kesim başta olmak üzere, öğrencilerinde zorunlu ihtiyacı haline geldiğini söyleyebiliriz. Bunun yanında ev hanımları uzaktan dahil eğitim ile zanaat ve sanat ile ilgili eğitimlere katılabilmektedir. Alanyazına bakıldığında uzaktan eğitimin zamanla gelişme süreci içerisinde ve teknolojik gelişmelerle birlikte gittikçe değiştiği görülmektedir.

1.3. Uzaktan Eğitimin Tarihi

Uzaktan eğitimin başlangıcı konusunda çeşitli kaynaklarda farklı bilgiler olmasına karşın bu eğitim türünün ilk kullanılmaya başlaması 1700'lü yıllarda olmuştur. Dünyadaki gelişmeler doğrultusunda uzaktan eğitim de o günden bu yana kendini güncelleyerek gelişmekte, günümüz toplumlarının ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışmaktadır. Günümüzde yaşanan covid-19 pandemisi döneminde görülmüştür ki uzaktan eğitim gibi alternatif eğitim yöntemleri bir zaruriyet haline gelmiştir diyebiliriz.

1.3.1. Dünyada Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Alanyazın incelendiğinde uzaktan eğitim uygulaması ilk olarak 1728'de Amerika'da bir gazetenin mektuplar üzerinden yazışma ve hızlı yazı yazma (steno) eğitimleri vereceğini ilan etmesiyle başladığı düşünülmektedir. Daha sonra İsveç'te 1833 yılında bu dersin uzaktan eğitim ile verileceği ilan edilmiştir. Ancak bu ilanlara başvurunun olup olmadığı veya eğitimin gerçekleştirilebildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 1840 yılına ise İngiltere'de Isaac Pitman Bath adındaki stenograf, eğitimleri sonucunda kursiyerlerden geri dönüt alabilmek adına, yapılan ödevleri notlandırma yöntemini kullanmış ve ilk defa tam anlamıyla eğitim uzaktan eğitim, bir eğitim türü halini almıştır denebilir (Kaya, 2002: 28). Stenografi eğitimini mektup aracılığıyla 1852 yılında veren Pitman Shorthand, bu alanda dünyada yeni bir devrim yaratmıştır. ABD'de düzenlenen posta hizmetleri ile ilgili eğitimlerde büyük halk topluluklarına ulaşılmış ve verilen hızlı yazma kursları sonucunda başarılı olanlara sertifika programı ile belgeler verilmiştir (Casey, 2008: 46). Uzaktan eğitim konusunda ilk kurumsallaşma örneği 1856 yılına dayanmaktadır. Almanya'da kurdukları bir merkez aracılığıyla C. Toussaint ve G. Langenscheild, yabancı dil dersleri vererek ilk kurumsallaşma örneğini sergilemişlerdir (Kaya, 2002: 28). Genelde hızlı yazma üzerine ve mektupla yazışma şeklinde açılan kurslar uzaktan eğitimin ilk örnekleri olmakla birlikte bu kurslara çoğunluk kadın adaylar başvurmuştur. Amerika'da mektuplaşma ve yazışma çalışmalarının öncüsü sayılan Anna Ticknor ise evinde kurduğu '*Evde Ders Çalışmayı Destekleme Derneği*'nin (Society to Encourage Studie at Home) çalışmaları ile uzaktan eğitimde kurumsallaşma daha da artmıştır. Bu kurum kısa zamanda 10 bin kadar üyeye ulaşmış ve üyelerinin çoğunluğu mektuplaşma eğitimi verilen kadınlardır. Bu kadınlar daha çok sınıf ayrımcılığı sebebiyle eğitim imkanlarından mahrum kalan kadınlardı. Casey'e (2008: 46) göre Williams Rainey Harper tarafından 1882 senesinde açılan kurum aracılığıyla mektupla iletişim ve eğitim alanında yön tamamen değişmiş ve daha iyi temellere oturmaya başlamıştır.

Akademik açıdan uzaktan eğitim uygulamaları ilk defa 1892 yılında Chicago Üniversitesinde başlamıştır. Üniversitenin sunduğu uzaktan eğitim aracılığıyla 1.sınıf öğrencileri derslerle ilgili notlarını posta aracılığı ile gönderip bu şekilde de alabilmiştir (Casey, 2008: 46). 1900'lü yıllara yaklaşıldığında mektupla yazışma etkililiğini tüm dünyada göstermeye başlamış ve diğer ülkelerde bu tür uygulamaları sınama işine girişmişlerdir. 1910'da Avusturalya, 1922'de Yeni Zelanda, 1966'da Polonya ve 1972'de İspanya uzaktan eğitim ile ilgili çalışmaları toplumlarına sunmaya başlamıştır. Dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler doğrultusunda ve mektupla yazışma tekniğinin uzun zaman alması sebebiyle yeni çalışmalar başlatılmış, eğitimde uzaktan eğitim teknolojisi olarak radyolarda da kullanılmaya başlamıştır. ABD'de de Salt Lake City, Wisconsin ile Minnesota Üniversiteleri 1921 senesinde uzaktan eğitim alanında yeni bir devir açarak radyo

aracılığıyla uzaktan eğitim konusunda lisans almışlardır. ABD’de 1923 senesinde radyolara ait lisansların onda birinin üniversitelere ait olduğu bilinmektedir (Casey, 2008: 46). Televizyonun uzaktan eğitim aracı olarak kullanılmaya başlaması 1934 yılında Iowa Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu büyük değişim ile uzaktan eğitime anlık görsel boyutlarda eklenmiştir. Bu gelişmeye dünya çapında ilgi gösterilmesi sonucunda 1964’de Winconsin Üniversitesi’nin öncülüğünde başlayan Eğitimsel Medya Araçları projesi ile daha sistemli uzaktan eğitim çalışmalarına başlanmış, ayrıca bu eğitim türüne yeni tanımlar eklenmiş ve kategorizasyon ve sistematik oluşturma çalışmaları da eklenmiştir. Winconsin Üniversitesinin başlattığı bu proje İngiltere’de uzaktan eğitim çalışmalarının altyapısını oluşturmuş ve İngiltere Açıköğretim Üniversitesine açılmasını sağlamıştır. Günümüzde İngiltere uzaktan eğitim hizmetleri altyapısının yüzde yirmi birini elinde bulundurmaktadır (Casey, 2008: 47).

İlerleyen yıllarda radyo ve televizyonun uzaktan eğitimde kullanılması devam ederken gelişen teknoloji ile yeni, çığır açıcı bir döneme girilecektir. Bu yeni gelişme Intel firmasının 1971 senesinde bilgisayar sistemini bulmasıdır. Eski sistem, öğretmen ve öğrenci etkileşiminin olmayışı sebebiyle uzmanları arayışa itmişti. Bilgisayarın bulunması ile uzaktan eğitim alanında da büyük gelişmeler yaşanmıştır (Wikipedia, 2020). Bundan sonra bilgisayarı ortaya çıkması ile dünya, uzaktan eğitimle de tanışmıştır. Artık mektuplaşmaların yerini elektronik mektup adı verilen elektronik mailer alacaktı. Bundan sonra yapılacak iş bu yeni icad olan bilgisayarı uzaktan eğitim de nasıl kullanılacağı sorusuydu (Casey, 2008: 47). Bilgisayarlar arası etkileşim 1991 yılında, Oxford Üniversitesi görevlisi bilgisayar bilimleri profesörü Tim Berners Lee’nin bilgisayarları bir platform üzerinden birbirine bağlama çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Bilgisayarları birbirine bağlama konusunda “www” olarak bilinen ağ sistemini geliştirmesi sonucunda da geniş bant teknolojisi ortaya çıkmıştır. Bu durum bilinmeyen birçok şeyin yapılmasına imkan tanırken uzaktan eğitim konusunda da yeni gelişmeler yaşanmasını sağlamıştır. Büyük kitlelere artık uzaktan eğitim verilebilecekti (Casey, 2008: 48).

1.3.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Dünyada ilk uzaktan eğitim kavramının ortaya çıkışı 1700’lü yıllar olarak bilinmektedir. Bu kavramın daha sonra çalışmalar sonucunda ortaya çıkan sonuçları 1800’lü yıllarda meyvesini vermeye başlamıştır. Ülkemize bakıldığında uzaktan eğitim çalışmalarının 1900’lü yıllarda başladığı bilinmektedir. Türkiye 1900’lü yılların başlarında kurtuluş savaşından çıkmış ve kendini toparlayarak eğitim öğretim seferberliğine kendini adanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında uzaktan eğitim çalışmalarına bazı sebeplerden yeterince yer verilememiştir.

Türkiye’de ilk uzaktan eğitim çalışması olarak adlandırabileceğimiz çalışmalar, Ankara Üniversitesi bünyesinde yer alan Hukuk Fakültesi aracılığıyla 1956’da banka çalışanlarına verilen mektupla yazışma eğitimleridir. Türkiye’de devlet kanalıyla uzaktan eğitim çalışmalarının yürütülebilmesi için bazı kuruluşların oluşturulması 1956 yılından 1975 yılına kadar süren çalışmalarla gerçekleşmiştir. Devlet aracılığıyla ayrıca meslek kursları, teknik konularda eğitimler ve ara eleman yetiştirme eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Daha sonra ülkemizde İslam enstitüleri ile ticaret ve turizm meslek yüksekokulu öğrencilerine programlarını tamamlayabilmeleri için mektupla yazışma eğitimleri sunulmuştur. 1981 yılında uygulamaya alınan yükseköğretim kanunu sonucunda uzaktan eğitim uygulamalarını vermek ve geliştirmek adına üniversitelere sorumlu hale getirilmiş ve yeni bir eğitim seferberliği başlatılmıştır. 1982’de Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi’nin kurulması Türkiye’de bu konuda önemli bir adım atıldığına göstergesi olmaktadır. Anadolu üniversitesi Açık öğretim Fakültesi başlangıçta sadece İş İdaresi ve İktisat bölümlerinde uzaktan eğitim verdi (Kaya, 2002: 30-33). Daha sonra Türkiye’de Açıköğretim Fakülteleri İşletme ve İktisat Fakülteleri içerisinde bulunan 58 farklı programda uzaktan eğitim faaliyetleri vermeye başladı. Türkiye’deki Açık öğretim Fakülteleri dünyada 17 ülkede hizmet vermekte ayrıca bu alanda bolca materyal de sunmaktadır. Sunduğu materyaller arasında; dijital ders kitapları, seli kitaplar, konu özet bilgileri, sesli konu özet bilgileri, konular ile ilgili videolar, etkileşim içerikli videolar, deneme sınavları ve çözümleri, çözümlü testler, alıştırma testleri ve canlı dersler yer almaktadır (Akt. Kaya, 2002).

Günümüzde, üniversitelerimizde e-kampüs uygulamaları aracılığıyla öğrenciler bir platform üzerinden birçok eğitim ihtiyacına ulaşabilmektedir. Artık Türkiye’de birçok üniversite

uzaktan eğitim ile çeşitli alanlarda eğitimler verebilmektedir. “Milli Eğitim Bakanlığı” da “Eğitim Bilişim Ağı” (EBA) aracılığıyla bütün kademelerinde eğitimler verebilmektedir. Günümüzde yaşanan covid-19 pandemisi ile bu uygulamalar eğitim için olmazsa olmaz haline almıştır. Ülkemiz de öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarından mahrum kalmamaları adına bu tür uygulamalara günümüzde daha sık kullanılır vaziyete gelmiştir. Bütün dünyada uzaktan eğitime yönelim artmak zorunda kalmış, ülkemizde ise Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2019-2020 eğitim öğretim yılı II. Dönemine ilişkin ölçme ve değerlendirme uygulamasına gitmeyerek 1.döneme ait ölçme ve değerlendirme sonuçlarını 2.dönemde kullanmıştır. 2020-2021 eğitim öğretim dönemine gelindiğinde MEB, uzaktan eğitime devam edilmesi ve bazı kademelerde yüz yüze eğitime planlı olarak geçişi gerçekleştirmiştir. Ölçme değerlendirme sınavlarının yüz yüze olacağı kararını almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ayrıca kullandığı Eğitim Bilişim Ağı (EBA) altyapısı ile canlı ders uygulamalarına başlamış bu doğrultuda eğitimin aksamaması için bütün öğretmenlere ve öğrencilere bilgilendirmeler yapmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı şu an temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarının tamamında Eğitim Bilişim Ağı altyapısını kullanarak öğrencilere uzaktan eğitim imkanı sunmaktadır.

Bunlardan yola çıkarak covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nedir sorusu da aklı gelmektedir. Bu sebepten covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini anlamak ve değerlendirmek gerekliliği oluşmuş ve bu soruya cevap aranmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 pandemisi sürecinde Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamalarının durumu ile ilgili Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini incelemek, alanyazın ışığında değerlendirmek ve geleceğe yönelik önerilerde bulunmaktır. Bu araştırma, devam eden uzaktan eğitim uygulamaları açısından uygulayıcı, karar vericilere fikir verebileceği gibi yapılan yanlışların düzeltilebilmesi yönünde de önem arz etmektedir. Ayrıca ülkemizin doğal afetler bakımından riskli bir bölgede oluşu da uzaktan eğitimi önemli kılmaktadır. 30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan İzmir depremi sonrasında İzmir’ de süren kısmi yüz yüze eğitim sonlandırılarak tekrardan tam zamanlı uzaktan eğitime geçilmesi bunun önemli bir göstergesidir. Ayrıca doğal afetler konusunun Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alması da durumun Sosyal bilgiler ile olan ilgisini ve önemini daha da artırmaktadır. Buradan yola çıkarak bu çalışmanın uzaktan eğitim çalışmalarında karşılaşılabilecek olası problemler ve uygulamadaki güçlüklerin önüne geçilebilmesi ve etkin yürütülebilmesi, Sosyal bilgiler eğitimine katkısı ve dolayısıyla toplum yaşamında ve eğitiminde de önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın bu amacı doğrultusundan çalışmanın alt amaçları şöyledir

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin salgın hastalık ve pandemi kavramları ile ilgili bilgileri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin covid-19’un başlaması ile uzaktan eğitime yönelik bilgileri ve bakış açıları nasıldır?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yüz yüze eğitime göre uzaktan eğitimde ders verme durumlarında herhangi bir değişiklik var mıdır? Varsa ne düzeydedir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri canlı derslere öğrencilerin katılım durumu ve derse olan ilgi durumları nasıldır?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde canlı ders vermek için kullandıkları internet programları nelerdir? Bu konuda yaşadıkları problemler nelerdir?
6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin canlı derslerde kullandıkları yöntem ve teknikler ile kullandıkları ders materyalleri nelerdir?
7. Covid-19 pandemisinin devam ettiği düşünüldüğünde Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik alınmasını gerekli gördükleri tedbirler nelerdir?

3. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Bilimsel çalışmaların sonucunu ortaya çıkarmak için ayırt edici yöntemlerden birisi de durum çalışmasıdır (Büyüköztürk vd. 2015: 255). Durum çalışmalarının en önemli unsuru, bir veya birden fazla durumun detaylıca incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 83). Bu durum kişisel görüşlerin incelenmesi, farklı görüşlerin tespit edilmesi ve bu görüşler ile ilgili önerilerde bulunulmasına da yardımcı olabilmektedir.

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem grubunun oluşturulmasında kolay ulaşılabilirlik ve uygunluk durumları doğrultusunda hareket edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 141). Durum çalışmalarında insanın geçmişteki tecrübelerinin değerlendirilerek ele alınması da ayrı bir husus olarak ele alınabilir. Çalışmada kolay ulaşılabilir evren olarak Kayseri ili belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklem grubunu Kayseri ilinde görev yapmakta olan gönüllü 20 Sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Bu sosyal bilgiler öğretmenleri belirlenirken çeşitli değişkenler üzerinden belirlenmeye çalışılmıştır. Örneklem grubunda bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik özellikleri tablo 3. 1.’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Örneklemde Yer Alan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

	Frekans	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Kadın	10	50
Erkek	10	50
Yaş		
25-35 yaş	3	15
36-45 yaş	9	45
46-55 yaş	5	25
56 yaş ve üzeri	3	15
Hizmet Yılı		
1-10 yıl	3	15
11- 20 yıl	9	45
21- 30 yıl	5	25
30 yıl ve üzeri	3	15
Mezun Olunan Okul Türü		
Eğitim Enstitüsü	3	15
Eğitim Fakültesi Lisans Programı	14	70
Lisansüstü Programlar	3	15

Tablo 3. 1 incelendiğinde araştırma örnekleminde bulunan katılımcıların 10’u erkek, 10’u kadındır. Örneklemde bulunan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına bakıldığında 3’ünün 25-35 yaş aralığında, 9’unun 36-45 yaş aralığında, 5’inin 46-55 yaş aralığında ve 3’ünde 56 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca örnekleme yer alan katılımcıların hizmet yıllarına bakıldığında 3 öğretmenin 1-10 yıl, 9 öğretmenin 11-20 yıl, 5 öğretmenin 21-30 yıl ve 3 öğretmenin de 30 yıl ve üzerinde hizmetinin olduğu görülmektedir. Örneklem grubundaki

öğretmenlerin mezuniyet durumlarına bakıldığında 3'ü eğitim enstitüsü, 14'ü eğitim fakültesi lisans programı ve 3'ü ise lisansüstü programlardan mezundur.

3.1. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırmaya dahil olan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim hakkında görüşlerini belirlemek için 7 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda sunulmuştur:

1. Salgın hastalık ve pandemi kavramları ile ilgili bilgileriniz nelerdir?
2. Covid-19 Pandemisi sürecinin başlaması ile uzaktan eğitime yönelik bilgileriniz nelerdir ve uzaktan eğitime bakış açınız nasıldır?
3. Uzaktan eğitim sürecinde ders verme durumlarında herhangi bir değişiklik yaşadınız mı? Yaşadığınız değişimleri nasıl değerlendirirsiniz?
4. Canlı derslerinize öğrencilerinizin katılma durumu ve derse olan ilgileri nasıldır? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Uzaktan eğitim sürecinde canlı ders vermek için kullandığınız internet programları nelerdir? Bu konuda yaşadığınız sorunlar nelerdir?
6. Canlı derslerde kullandığınız yöntem ve teknikler, ders materyalleri nelerdir?
7. Pandeminin devam ettiği düşünülürse, uzaktan eğitime yönelik alınması gereken önlemlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

Veri toplama aracının uygulama öncesinde, öğretmenlere çalışmanın amacı ve neden yapıldığı hakkında araştırmacı tarafından bilgi verilmiş ve söz konusu çalışmada isimlerinin hiçbir şekilde kullanılmayacağı belirtilmiştir. Bu yolla öğretmenlerin veri toplama aracındaki sorulara daha objektif ve daha samimi cevap vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Veri toplama aracı, örnekleme yer alan öğretmenler ile pandeminin devam etmesi nedeniyle tekrar bir araya gelinmemiştir. Öğretmenlerde yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevapları mail yolu ile iletilmişlerdir.

Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizin ilk aşamasında bir kavramsal çerçeve oluşturulup, tematik çerçeveye göre veriler işlenmiş ve bulgular tanımlanıp yorumlanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılmış ve görüşleri aynen aktarılan sosyal bilgiler öğretmenleri, sırasıyla E1, E2, E3 ve K1, K2 şeklinde sembolize edilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın alt problemleri ile ilgili analizler ve elde edilen bulgulara aşağıda tablolar aracılığıyla yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerine salgın hastalık ve pandemi kavramları hakkında bilgileri sorulmuş ve ulaşılan bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Salgın Hastalık ve Pandemi Kavramları İle İlgili Bilgileri

Salgın Hastalık Kavramı ile İlgili Bilgileri	N
Yayılmı hızı yüksek hastalıktır.	9
İnsan hayatını olumsuz etkiler.	7
Hayat kalitesinin düşürür.	5
Pandemi Kavramı İle İlgili Bilgileri	

Dünya genelinde etki gösterir.	14
Virüs kaynaklı bulaşıcı bir hastalıktır.	7
Toplum sağlığını olumsuz etkiler.	4
Tedavi imkanı henüz bulunmayan hastalıktır.	1
Pandemi hakkında bir fikrim yok.	1

Tablo 2 incelendiğinde, salgın hastalık kavramı, 7 katılımcı tarafından yayılım hızı yüksek bir hastalık, 5 katılımcı tarafından insan hayatını olumsuz etkileyen durum, 4 katılımcıya göre de hayat kalitesini düşüren bir durum olarak belirtilmiştir. Bu durumda Sosyal bilgiler öğretmenlerinin salgın hastalık kavramı ile ilgili bazı bilgilere sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıda doğrudan verilmiştir.

K1: “Kişiler arası temas, nefes ve çeşitli yollarla bulaşan, yayılım hızı yüksek olan hastalıklara salgın hastalık denir.”

E1: “Salgın hastalık kavramını daha önce biliyordum. Ancak pandemi denen olayın insan hayatını bu kadar olumsuz etkileyeceğini hiç tahmin etmiyordum.”

E10: “Bu süreçte gördüm ki bu hastalık insanların hayat kalitesini ve yaşam düzenlerini de bozmaktadır.”

Tablo 2 incelendiğinde ayrıca, pandemi kavramı, 14 katılımcı tarafından dünya genelinde etki gösteren durum, 7 katılımcı tarafından virüs kaynaklı bulaşıcı hastalık, 4 katılımcı tarafından toplum sağlığını olumsuz etkileyen durum, 1 katılımcı tarafından tedavi imkanı henüz bulunmayan durum, 1 katılımcı tarafında ise pandemi hakkında fikrinin olmadığını durumu belirtmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıda doğrudan verilmiştir.

E1: “Pandemi kelimesi hakkında herhangi bir bilgim yok.”

E2: “Pandemi sürecinin başında konu hakkında fazla bir bilgimiz yoktu. Uzaktan eğitim örneğinin daha önce çevrimiçi eğitim araçlarını pek kullanmıyordum. Bu süreçte çevrimiçi eğitim platformlarını keşfettik ve kullanmaya başladık. Öğrencilerime uzaktan eğitim yoluyla faydalı olabilmek için çeşitli geliştirilen online etkinlikleri kullanarak öğrencilerle paylaşıyorum. Ancak ne kadar verimli işlemeye de çalışsam da yüz yüze eğitimde olduğu gibi olmuyor. Öğrencileri motive etme ve ders düzeni sağlama noktasında eksiklik yaşıyorum.”

E3: “Bütün dünyayı etkileyecek seviyede olan salgın hastalıklara pandemi denir.”

K3: “Covid-19 Pandemisi sürecinin başlaması ile uzaktan eğitime geçiş yapmak zorunda kaldık. Uzaktan eğitim EBA kanalları ve genel ağ üzerinden gerçekleştirilen eğitim faaliyetleridir. Canlı derslerle okullarda yapılan yüz yüze eğitim faaliyetinde olduğu gibi bir eğitim öğretim faaliyeti gerçekleştirmek mümkün değildir ama öğrencilerimizle bir araya gelebilmeye karşılıklı etkileşim kurmaya olanak sağlamaktadır.”

K9: “Uzaktan eğitim kaynak kullanımı soru çözümü gibi avantajları olsa da yüz yüze iletişim olmadığı için ve internet, tablet yetersizliği gibi dezavantajları da vardır.”

E10: “Dünyanın birden fazla yerinde etkili olan ve çözümü daha sonra bulunan hastalık.”

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin Coronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinde uzaktan eğitime yönelik bilgileri ve bakış açıları sorulmuş ve ulaşılan bulgular tablo.3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Covid-19’un Başlaması İle Uzaktan Eğitime Yönelik Bilgileri ve Bakış Açıları

Uzaktan Eğitime Yönelik Bilgiler ve Bakış Açıları	N
--	----------

Uzaktan eğitim tek başına yeterli değildir	14
Uzaktan eğitimin verimi yüz yüze eğitime göre düşüktür	9
Öğrenciyi uzaktan eğitime motive etmede ve ders düzenini sağlamada eksiklik yaşıyorum	5
Uzaktan eğitim, çoklu ortam ve araç-gereç kullanımını etkili hale getirmektedir.	5
Pandemiden önce uzaktan eğitimle ilgili fikrim yoktu.	4
Uzaktan eğitim fırsat eşitsizliği yaratmaktadır.	4
Eğitimi zaman ve mekan yönünden sınırlandırmıyor.	3
Geniş kitlelere hitap edilebilmektedir.	2
Uzaktan eğitimin faydalı olduğunu düşünmüyorum.	1

Tablo 3 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik bilgileri ve bakış açıları sorusunda, 14 katılımcı uzaktan eğitimin tek başına yeterli olmadığını, 9 katılımcı uzaktan eğitimin veriminin yüz yüze eğitime göre düşük olduğunu, 5 katılımcı öğrenciyi uzaktan eğitime motive etmede ve ders düzenini sağlamada eksiklik yaşadığını, 5 katılımcı uzaktan eğitimde çoklu ortam ve araç-gereç kullanımının etkili hale geldiğini, 4 katılımcı pandemiden önce uzaktan eğitimle ilgili bir fikrinin olmadığını, 4 katılımcı uzaktan eğitimin fırsat eşitsizliği yarattığını, 3 katılımcı eğitimi zaman ve mekan bakımından sınırlandırmadığını, 2 katılımcı geniş kitlelere hitap edilebildiğini, 2 katılımcı ise uzaktan eğitimin faydalı olduğunu düşünmediğini dile getirmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıda doğrudan verilmiştir.

K1: “Saat sorunu olmadığı için, gün içinde yapılabilir. Bu da hareket alanımızı genişletiyor.”

E2: “Öğrencileri motive etme ve ders düzeni sağlama noktasında eksiklik yaşıyorum.”

E3: “Her yaş ve meslekten geniş bir kitleye hitap edebilmektedir.”

K4: “Uzaktan eğitime ilk başladığımda uzaktan eğitim hakkında bir bilğim yoktu.”

K5: “Uzaktan eğitimin kesinlikle yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını düşünüyorum. Öğrenci sınıf ortamında daha iyi öğrenir.”

K7: “Ülkemizde eğitim alanında kısa süreliğine sınırlandırma getirirse de eğitim öğretimin fazlaca aksamasından dolayı uzaktan eğitim süreci başladı. Bu da bu süreçte yapılabilecek çözümlerden biriydi. Ben çok faydalı olduğunu düşünmüyorum.”

K8: “Covid-19 Pandemisi sürecinin başlaması ile uzaktan eğitim sürecimiz başladı, bu süreç içinde uzaktan eğitime adapte olmaya çalıştım. Uzaktan eğitim eğer öğrencilerin tekrarları ve ödevlendirmeleri yapılacaksa güzel bir sistem fakat yüz yüze eğitim olmadan hem öğrenci katılımı az hem de sözel derslerde test çözmek ve öğrenciyi çözdürmek oldukça sıkıntılı, uzaktan eğitimin asli değil yüz yüze eğitimi destekleyen nitelikte olması taraftarıyım.”

E9: “Çoklu ortam araçlarının kullanımına izin vermesi gibi özellikleri bakımından uzaktan eğitim, yüz yüze yapılan eğitimden ayrılmaktadır.”

K10: “Eğitimin uzaktan olması durumunda bir çok öğrencinin derslere katılma imkanı olmadığından okul derslerinden geri kalmaktadır.”

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yüz yüze eğitime göre uzaktan eğitimde ders verme durumlarındaki değişiklikler ve bu değişikliklerin düzeyleri sorulmuş ve ulaşılan bulgular tablo.4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimde Ders Verme Durumlarındaki Değişiklikler ve Bu Değişikliklerin Düzeyleri

Ders Verme Durumlarındaki Değişiklikler	N
---	---

Ders durumlarında değişiklik yaşadım.	9
Öğrencilerden geri dönüt almada ve ders takibinde sıkıntılar yaşadım.	7
Öğrenciler, derslerde pasif kalmıştır.	3
Dersi düzenleme konusunda zorluk yaşadım.	3
Dersi anlatım yönteminde değişiklik yaşadım.	3
Uzaktan eğitimde beden dilini etkili kullanamadım.	3
Yüz yüze eğitime göre yetersizlikler yaşadım.	2
Daha kolay materyal paylaşabildim.	1

Tablo 4'e göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yüz yüze eğitime göre uzaktan eğitimde ders verme durumlarındaki değişiklikler ve bu değişikliklerin düzeyleri sorusunda, 9 katılımcı ders durumlarında değişiklik yaşadığını, 7 katılımcı öğrencilerden geri dönüt almada ve ders takibinde sıkıntılar yaşadığını, 3 katılımcı öğrencilerin derslerde pasif kaldığını, 3 katılımcı dersi düzenleme konusunda zorluk yaşadığını, 3 katılımcı dersi anlatım yönteminde değişiklik yaşadığını, 3 katılımcı uzaktan eğitimde beden dilini etkili kullanmadığını, 2 katılımcı yüz yüze eğitime göre yetersizlikler yaşadığını belirtirken 1 katılımcı ise daha kolay materyal paylaşabildiğini belirtmiştir. Katılımcılara ait bazı alıntılar aşağıda verilmiştir.

E1: "Tabi ki yaşadım. Öncelikle iletişimde en etkili olan unsur göz teması ve beden dili yöntemlerini kullanamıyoruz. Derslerde sunum ve dijital kitaplar kullanıyoruz."

E2: "Grafikleri, haritaları, çeşitli görsel ve animasyonları buradan öğrenciye ulaştırmamız daha kolay oluyor. İşimiz bu açıdan kolaylaştı."

K5: "Sınıf içerisinde öğrencileri de öğrenme öğretme sürecine dahil ettiğimiz için uzaktan eğitime göre daha geri planda kalma imkanım vardı. Ama uzaktan eğitim sürecinde zamanı da verimli kullanma açısından ben daha çok aktif rol oynamak zorunda kaldım. Öğrenciler daha pasif durumda kaldılar."

K6: "Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimi tam olarak karşılamayacağını düşünüyorum. Sınıf ortamındaki samimi ortamı uzaktan eğitimde oluşturmak zor oluyor. Ödev takibinde uzaktan eğitimde problemler yaşıyorum. Öğrencilerinin ders esnasındaki durumlarını takip edememek göz teması kuramamak motivasyonu düşürüyor. Öğrencilerin konuyu kavrayıp kavrayamadıkları konusunda bazen belirsizlik yaşıyorum."

K8: "Evet yaşadım, uzaktan eğitimde öğrencilere video izletip, anlatım yapıyorum, sosyal bilgiler öğretmeni olarak test çözmek uzaktan eğitimde çok etkili olmuyor. Kısacası anlatım seviyesinde kalıyorum. Ama yüz yüze eğitimde Ders kitabımızdan okuma, etkinliklerin sınıf içinde çözümü, öğrencilerle bire bir etkileşim, soru-cevap, anlatma, sınıf içi test çözümü, dersimiz sözel olduğu için yazma etkinliği, ünite konularını pekiştirmek ve görsel, işitsel öğrenmeyi sağlamak için akıllı tahtadan videolar izlenmesi gibi birçok yöntem ve teknik yüz yüze eğitimde daha etkili işlenebiliyordu."

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri canlı derslere yönelik öğrencilerin katılım durumu ve derse olan ilgi durumları sorulmuş ve ulaşılan bulgular tablo.5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Verdikleri Canlı Derslere Öğrencilerin Katılım Durumu ve Derse Olan İlgi Durumları

Canlı Derslere Öğrencilerin Katılım Durumları ile İlgi Durumları	N
Derse katılım durumları değişkenlik göstermektedir.	6

Derse katılım düşük olmaktadır.	6
Dersi ilgi çekici hale getiremememiz öğrenci katılımını düşürmektedir.	4
Öğrencilerin imkan eksikliği derse katılımı azaltmaktadır.	4
Dersler devam zorunluluğunun olmaması katılımı düşürmektedir.	3
Öğrencilerin motivasyonlarına göre değişmektedir.	2
Öğrenciler tarafından etkin dinleme sağlanamamaktadır.	2

Tablo 5 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri canlı derslere öğrencilerin katılım durumu ve derse olan ilgi durumları sorusunda, 6 katılımcı derse katılım durumlarının değişkenlik gösterdiğini, 6 katılımcı derse katılımın düşük olduğunu, 4 katılımcı dersi ilgi çekici hale getirememekten öğrenci katılımının düşük olduğunu, 4 katılımcı öğrencilerin imkan eksikliğinin derse katılımı düşürdüğünü, 3 katılımcı derslerde devam zorunluluğunun olmamasının katılımı düşürdüğünü, 2 katılımcı derslere katılımın öğrenci motivasyonlarına göre değiştiğini, 2 katılımcı ise öğrenciler tarafından etkin dinlemenin sağlanamadığı yönünde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıda doğrudan verilmiştir.

E2: “Dersi uzaktan eğitimde ilgi çekici düzeye getiremememiz, (kendi açımdan söylüyorum) öğrenci katılımını azaltıyor. Salgın hastalığın tüm tehlikesiyle devam ettiği bu süreçte öğrencilerimize ulaşmamız ve onları takip etmemiz açısından zor bir dönem gerçekten. Katılım zorunluluğunun olmaması öğrencilerin derslere devam konusunda rahat davranmalarına neden olmakta bu da derslere aktif katılımı ve verimi düşürmektedir.”

E3: “Yüz yüze derslerde Derse katılım durumu ders işleniş tarzına göre değişirken canlı derse katılım durumu, ders işleme tarzı ve etkinlik yapma olanakları sınırlı olduğu için işlenen konunun öğrencinin ilgisini çekmesine göre değişiyor.”

K3: “Öğrencilerimizin yarısından fazlası canlı derslere katılamamaktadır.”

E5: “Büyük çoğunluğun internet tablet gibi imkanları olmadığı için katılım az.”

K10: “Öğrenciler arasında hedefi olan öğrencilerin ders katılımı yüksekken hedefsiz öğrenciler genellikle derslere katılmıyor.”

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde canlı ders vermek için kullandıkları internet programları ve bu konuda yaşadıkları sorunlar sorulmuş ve ulaşılan bulgular tablo.6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde canlı ders vermek için kullandıkları internet programları ve Bu konuda yaşadıkları problemler

Canlı Derslerin Verildiği Programlar	N
Hem EBA hem de zoom programı kullanıyorum.	10
Zoom programını kullanıyorum.	9
EBA’yı kullanıyorum.	1
Canlı Ders Vermede Yaşanan Problemler	
Teknik aksaklıklar yaşıyorum.	8
Sorun yaşamıyorum.	4
EBA’ya yoğunluk nedeniyle giremiyorum.	4
Zoom programının Türkçe olmaması nedeniyle sorun yaşıyorum.	2
Ders ortamındaki dış etkenlerden sıkıntı yaşıyorum.	2

Tablo 6 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde canlı ders vermek için kullandıkları internet programları sorusuna, 10 katılımcı hem EBA hem de zoom programını kullanıyorum, 9 katılımcı zoom programını kullanıyorum, 1 katılımcı ise EBA'yı kullanıyorum şeklinde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıda doğrudan verilmiştir.

K2: "Daha çok Zoom uygulamasını kullanarak uzaktan eğitimi sürdürmekteyiz."

E10: "Eba ve Zoom ağırlıklı olarak kullanmaktayım."

Ayrıca tablo 6 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde canlı ders vermede yaşadığınız problemler sorusuna, 8 katılımcı teknik aksaklıklar yaşıyorum, 4 katılımcı sorun yaşamıyorum, 4 katılımcı EBA'ya yoğunluk nedeniyle giremiyorum. 2 katılımcı zoom programının Türkçe olmaması nedeniyle sorun yaşıyorum, 2 katılımcı ise ders ortamındaki dış etkenlerden sıkıntı yaşıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin öğretmen görüşlerinin bazıları aşağıda verilmiştir.

E3: "Kullandığım programdan kaynaklı bir problem yaşamadım."

E4: "Zaman zaman internetten kaynaklanan sorunlar zaman zamanda öğrencilerin evdeki internetinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle eğitimimiz sekteye uğramakta."

K4: "Zoom'un Türkçe olmaması önemli bir problem."

K5: "Özellikle EBA'da yoğunluk fazla olduğundan bazen girememe sorunu oluşmaktadır."

K6: "Ders esnasında öğrencilerin bulunduğu ortamdaki dersler zaman zaman dersi olumsuz etkiliyor. Buna karşı aldığım önlem öğrenci seslerini kapatmak. Fakat bu durumda öğrencilerle karşılıklı soru cevap şeklinde ders işleyememe neden oluyor. Ses açıp kapatmak ders esnasında zaman kaybı oluyor."

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin canlı derslerde kullandıkları yöntem ve teknikler ile kullandıkları ders materyalleri sorulmuş ve ulaşılan bulgular tablo.7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin canlı derslerde kullandıkları yöntem ve teknikler ile kullandıkları ders materyalleri

Canlı Derslerde Kullanılan Yöntem ve Teknikler	N
Düz anlatım yöntemini kullanıyorum.	13
Soru- cevap tekniği kullanıyorum.	12
Beyin fırtınası tekniğini kullanıyorum.	2
Altı şapkalı düşünme tekniğini kullanıyorum.	1
Benzetim tekniğini kullanırım.	1
Örnek olay yöntemini kullanırım.	1
Canlı Derslerde Kullanılan Materyaller	
Videolar kullanıyorum.	8
Harita kullanıyorum.	6
Powerpoint sunusu kullanıyorum.	4
Ders kitabını kullanıyorum.	3
Animasyonlar kullanıyorum.	2
Kazanım kavrama testlerini kullanıyorum.	1
Ders notları kullanıyorum.	1

Grafiklerden yararlanıyorum.	1
Tablolardan yararlanıyorum.	1

Tablo 7'ye göre, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin canlı derslerde kullandıkları yöntem ve teknikler ile kullandıkları ders materyalleri sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, 13 katılımcının düz anlatım yöntemini kullandığı, 12 katılımcının soru-cevap tekniğini kullandığı, 2 katılımcının beyin fırtınası tekniğini kullandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca 1 katılımcının altı şapka tekniğini, 1 katılımcının benzetim tekniğini, 1 katılımcının da örnek olay yöntemini kullandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde kullandıkları materyaller bakıldığında, 8 katılımcının videolar, 6 katılımcının haritalar, 4 katılımcının PowerPoint sunusu, 3 katılımcının ders kitabı, 2 katılımcının animasyonlar, 1 katılımcının kazanım kavrama testleri, 1 katılımcının ders notları, 1 katılımcının grafikler, 1 katılımcının da tablolar kullandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bazılarının yanıtları aşağıda doğrudan verilmiştir.

E2: “Zaman zaman okuma yaptırıyorum. Anlatım çok kullandığımız yöntem. Soru cevap, grafik, harita, tablo okuma, görseller, animasyon ve video gösterimini sık sık derste kullanıyorum. Ölçme değerlendirme için ise Google form uygulamasını kullanıyorum.”

K3: “Anlatım, soru cevap, örneklendirme yöntemleri daha çok kullandığımız yöntemler. Haritalar, videolar, slaytlar, der kitapları, EBA'daki konu anlatımları, kullandığım materyaller.”

E5: “Soru-cevap, anlatım, benzetim, altı şapka gibi yöntemler ile PowerPoint sunusu, PDF, video gibi materyaller.”

K6: “Canlı derslerde düz anlatım, soru cevap yöntemi sesli okuma yöntemini kullanıyorum. Konu anlatım slaytları, akıllı defter, kazanım kavrama testlerini ve haritalardan faydalanıyorum. MEB ders kitabını mutlaka derslerde aktif olarak kullanıyorum.”

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerine, pandeminin devam ettiği düşünüldüğünde, uzaktan eğitime yönelik alınması gerekli gördükleri önlemler sorulmuş ve ulaşılan bulgular tablo.8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin pandeminin devam ettiği düşünüldüğünde, uzaktan eğitime yönelik alınması gerekli gördükleri önlemler

Uzaktan Eğitime Yönelik Alınması Gereken Önlemler	N
Öğrencilerin bilgisayar, tablet gibi araç gereç eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir.	15
Derse katılım devam zorunluluğu ile artırılmalıdır.	9
İnternet mağduriyetlerinin giderilmesi gerekmektedir.	7
Ders programları iyi düzenlenmelidir.	4
Dersin müfredatının içeriği azaltılmalıdır.	4
Güvenlik problemleri giderilmelidir.	3
Veli takibi sağlanmalı ve velilere seminerler verilmelidir.	2
Online sınav yapılmalıdır.	2
Uzaktan eğitim ile ilgili bilinç oluşturulmalıdır.	1
Disiplin yönetmeliği dikkate alınmalıdır.	1
Ödevlendirme takibi yapılmalıdır.	1

Tablo 8 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerine, pandeminin devam ettiği düşünüldüğünde, uzaktan eğitime yönelik alınması gerekli gördükleri önlemler şu şekilde tespit edilmiştir. 15 katılımcı öğrencilerin bilgisayar, tablet gibi araç gereç eksikliklerinin giderilmesi gerektiği, 9 katılımcı derse katılımın devam zorunluluğu ile artırılması gerektiği, 7 katılımcı internet mağduriyetlerinin giderilmesi gerektiği, 4 katılımcı ders programları iyi düzenlenmesi

gerektiği, 4 katılımcı dersin müfredatının azaltılması gerektiği, 3 katılımcı güvenlik problemlerinin giderilmesi gerektiği, 2 katılımcı veli takibi sağlanması ve velilere seminerler verilmesi gerektiği, 2 katılımcı, online sınav yapılması gerektiği, 1 katılımcı uzaktan eğitim ile ilgili bilinç oluşturulması gerektiği, 1 katılımcı disiplin yönetmeliğinin dikkate alınması gerektiği, 1 katılımcı ise ödevlendirme takibi yapılması gerektiği yönünde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin bazılarının yanıtları aşağıda doğrudan verilmiştir.

E1: “Öncelikle ders programları iyi düzenlenmeli azaltılmalı. Müfredat kesinlikle azaltılmalı. İnternet ve teknolojik eksiği olan öğrencilerin mağduriyeti giderilmeli. Öğretmenler ödev gönderme yarışına girmemeli. Müfredat kesinlikle azaltılmalı. Devam takip yapılmalı. Bu sistemin gerekliliği ve süreceği bilinci oluşturulmalı. Teknoloji alanında yetersizliği olan öğretmenler kendini geliştirmeli. Öğretmenler bu işi ciddiye almalı. Kullanılan programlardaki güvenlik riski yok edilmeli. Veliler kesinlikle öğrencilerini takip etmeli.”

E3: “Bilgisayar, tablet, telefon gibi cihazları olmayan ve bu nedenle derslere katılamayan öğrencilere bu olanağın sağlanması gerekmektedir bu şekilde devamsızlığın önlenmesi için yaptırımlar yapılabilir.”

K4: “İmkânı olmayan öğrencilere tablet dağıtılması ve internet imkanının sunulması gerektiğini düşünüyorum.”

K6: “Öncelikle derslere katılamayan öğrencilerin derslere katılımı ile ilgili önlem alınmalı ve gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Velilere öncelikle öğrencilerin takibi ile ilgili seminerler yapılması gerektiğini düşünüyorum. Uzaktan eğitim sürecin de su anada uygulanan müfredatın çok fazla olduğunu düşünüyor ve müfredatın kesinlikle seyreltilmesi gerektiği düşüncesindeyim. Daha az bilgiyle verilecek ev çalışmalarıyla öğrenciler araştırmaya yönlendirilebilir. Günlük ders saatlerinin azaltılarak derslerin daha çok sabah saatlerine alınması derslere katılımı ve verimi artıracığı düşünüyorum.”

E7: “Devam devamsızlık dikkate alınmalı. Öğrenci disiplin yönetmeliği dikkate alınmalı. Öğrencilerin ve öğretmenlerin internet, bilgisayar vb. sorunları giderilmeli.”

K8: “Pandemi devam etsin istemiyorum açıkçası ama devam etse uzaktan eğitimde katılımın yüzde yüz olması için öncelikle bütün öğrencilerin her türlü teknolojik altyapıları tamamlanmalıdır. Ayrıca uzaktan eğitim devam ederse katılım sayısını maksimuma çıkarmak için yoklama ve devam zorunluluğu ve ehliyet sınavlarında olduğu gibi online sınavlar yapılmalıdır.”

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Coronavirüs (Covid-19) pandemisi sürecinde Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamalarının durumu ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin ele alındığı bu araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

Birinci alt problemde ele alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin salgın hastalık ve pandemi kavramları ile ilgili bilgileri, yayılım hızı yüksek hastalık, insan hayatını olumsuz etkileyen durum, hayat kalitesini düşüren durum gibi görüşleri doğrultusunda genel olarak yeterli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca pandemi ile ilgili dünya genelinde etkisini gösterir şeklindeki çoğunluğun görüşü de sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu kavramı genel olarak doğru bildiğini göstermektedir. Ancak bir sosyal bilgiler öğretmenin pandemi hakkında bir fikrim yok görüşü dikkat çekicidir. Oysaki bir başka çalışmada, Bakioğlu ve Çevik (2020) öğretmenlerin çoğunluğunun pandemi hakkında ön bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İkinci alt problemde ele alınan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin covid-19 salgınının başlaması ile uzaktan eğitime yönelik bilgileri ve bakış açılarına göre, uzaktan eğitimin tek başına yeterli olmadığı ve uzaktan eğitimin veriminin yüz yüze eğitime göre düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uzaktan eğitimde, öğrenci motivasyonu, ders düzeni sağlama, öğrenciler arası fırsat eşitsizliği gibi olumsuz durumların olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uzaktan eğitimin olumlu yönü olarak, eğitimin zaman ve mekan yönünden sınırlandırılmaması ve geniş kitlelere hitap edilebilmesi sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu olumsuzları dile getirirken, az sayıda öğretmen de olumlu taraflarını belirtmiştir. Sosyal bilgiler

öğretmenlerinin bu görüşleri, Pınar ve Akgül (2020) tarafından yapılan çalışmanın öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ile benzerlikler taşımaktadır. Yapılan bu çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik olumlu ve olumsuz benzer görüşleri tespit edilmiştir. Ayrıca, Paydar ve Doğan'ın (2019) yaptığı çalışmada da öğretmen adaylarının uzaktan eğitim konusunda olumlu ve olumsuz tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Yine, Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat (2020) tarafından yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin, yüz yüze eğitimi karşılayamaması, öğrenciler üzerinde olumsuz etki yaratması, öğrencilerin odaklanma problemi yaşaması gibi olumsuzluklara ulaşılırken, çevrimiçi eğitimde önemli ilerleme kaydedilmesi, zamandan kazanç elde edilmesi gibi olumlu yönlerinin olduğu da tespit edilmiştir. Bozkurt'un (2020) yaptığı çalışmada da ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik metafor analizi sonucunda, öğrencilerin olumsuz buldukları başlıca durum etkileşim olmuştur.

Üçüncü alt problemde ele alınan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yüz yüze eğitime göre uzaktan eğitimde ders verme durumlarındaki değişiklikler ve bu değişikliklerin düzeylerine ilişkin, öğretmenlerin ders durumlarında değişiklik yaşadığı ve bu değişikliklerin başında öğrencilerden dönüt alma ve ders takibi sıkıntıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin derslerde pasif kalması, öğretmenlerin beden dilini kullanamaması diğer sonuçlardır. Benzer bir çalışmada da Bakioğlu ve Çevik (2020), derslere öğrenci katılımının düşük olması ve öğrencilerin isteksiz olmaları sonucunun bu çalışma ile benzer olduğu düşünülmektedir.

Çalışma sonunda ayrıca, daha kolay materyal paylaşılabilirdiği görüşü ise olumlu bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Dündar ve Yeşilyurt'un (2020) yaptığı çalışmada, EBA'nın sosyal bilgiler öğretmenlerine yararları konusunda materyal desteği sağlaması öğretmenler tarafından çoğunlukla yararlı görülmüştür. Uzaktan eğitim sürecinin bütününde materyal desteği hususunun sadece bir öğretmen tarafından belirtilmesi dikkat çekicidir.

Dördüncü alt problemde ele alınan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri canlı derslere öğrencilerin katılım durumu ve derse olan ilgi durumlarına ilişkin sonuçlara göre, öğrencilerin derslere katılımlarının değişkenlik gösterdiği belirtilmekle birlikte öğrenci katılımının düşük olduğu yönündedir. Bunun sebepleri olarak öğretmenler, derslerin ilgi çekici hale getirilemeyeşini, öğrencilerin imkan eksiklerinin oluşunu genel sebep olarak belirtmişlerdir. Yapılan bir başka çalışmada Bayburtlu (2020), bu konuda benzer sonuçlara ulaşmış, öğrencilerin bilgisayar, tablet gibi cihazlarının olmayışını ve internet erişimlerinin olmamasını öğretmen görüşleri doğrultusunda tespit etmiştir.

Beşinci alt problemde ele alınan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde canlı ders vermek için kullandıkları internet programları ve bu konuda yaşadıkları problemlere ilişkin sonuçlara göre, öğretmenlerin EBA ve Zoom programları aracılığıyla uzaktan eğitim verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Pınar ve Akgül'ün (2020) yaptığı çalışmada da ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitimde EBA dışında kullandığı internet programları araştırılmış ve benzer bir sonuç olan Zoom programı kullanımı sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Çalışma sonucunda ayrıca, canlı ders vermede yaşanan problemlerin, teknik aksaklıklar, EBA'nın yoğun olması, Zoom programının Türkçe olmaması ve ders ortamındaki dış etkenler olması gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Pınar ve Akgül (2020) tarafından yapılan çalışmada da, canlı derslerin teknik hatalar vermesi, yoğunluktan dolayı canlı derse girişlerin zor olması gibi sonuçlara öğrenci görüşleri ile ulaşılmıştır.

Altıncı alt problemde ele alınan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin canlı derslerde kullandıkları yöntem ve teknikler ile kullandıkları ders materyallerine ilişkin sonuçlara göre, öğretmenlerin genel olarak düz anlatım yöntemini kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin, soru-cevap tekniği çoğunlukla kullandığı bazı öğretmenlerin ise beyin fırtınası, altı şapka ve benzetim tekniğinden yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler tarafından kullanılan materyallerin ise çoğunlukla videolar, haritalar, powerpoint sunuları ile ders kitabı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Bakioğlu ve Çevik (2020) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarında yer alan, öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklerin çoğunlukla soru-cevap, düz anlatım olması, ayrıca en çok kullanılan materyallerin slayt, kitap ve video olması nedeniyle benzer sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir.

Yedinci alt problemde ele alınan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, pandeminin devam ettiği düşünüldüğünde, uzaktan eğitime yönelik alınması gerekli gördükleri önlemlere ilişkin sonuçlara göre, en yoğun üzerinde durulan öğrencilerin bilgisayar, tablet gibi araç eksikliklerinin giderilmesi durumudur. Ayrıca öğretmenlerin derslere devam zorunluluğu getirilmesini istemesi ortaya çıkan bir başka sonuçtur. Öğretmenler ayrıca öğrencilerin internet problemlerinin giderilmesi gerektiğini de belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ders programlarının yediden düzenlenmesini ve dersin müfredatının bu dönemde azaltılmasını istemesi de ulaşılan sonuçlardandır. Güvenlik problemlerinin giderilmesi, online sınav yapılması isteği de ulaşılan diğer sonuçlardır. Bayburtlu (2020) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin araç-gereç ve internet eksikliği olduğu ve derse katılımın zorunlu olmayışı gibi durumlara öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ulaşılmıştır. Yine Bakioğlu ve Çevik (2020) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da öğrencinin internet veya bilgisayara erişiminin olmayışı öğretmenlerin görüşleri aracılığıyla ulaşılan bir problem olmuştur.

Araştırma ile ulaşılan sonuçlar doğrultusunda yapılan önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Öğretmenlerin uzaktan eğitimde kullandığı programların MEB tarafından çeşitlendirildiği (Zoom, Google Meet, skype) bilgilendirmesi daha detaylı yapılabilir. Bu programların kullanımının öğretilmesi için MEB tarafından hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Öğretmenlere derslerini etkili hale getirebilmeleri için e-çerik geliştirebilmeleri yönünde hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- İmkansızlıklar sebebiyle araç-gereç eksikliği yaşayan ve internet erişimi olmayan öğrencilerin daha çok tespit edilerek, bu öğrencilerin eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir.
- Bütün öğrencilere pandemi süreci boyunca uzaktan eğitimde kullanacakları ücretsiz internet erişimi devlet politikaları aracılığıyla sağlanabilir.
- EBA altyapısının güçlendirilerek yoğunluk problemlerinin azaltılması sağlanabilir.
- Velilere uzaktan eğitim sürecinde öğrenci motivasyonu artırmada ve ders takibi hususunda bilgilendirici seminerler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Andersen, K. G., Rambaut, A., Lipkin, W. I., Holmes, E. C. & Garry, R. F. (2020). The proximal origin of Sars-Cov-2. *Nature Medicine*, 26 (4), 450-452.
- Bakioğlu, B., Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Bayburtlu, Y.S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15(4), 131-151.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1- 23.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Casey, D. M. (2008). The historical development of distance education through technology. *TechTrends*, 52(2), 45-51.
- Çiftçi, E. ve Çoksuer, F. (2020). Yeni koronavirüs enfeksiyonu: Covid-19. *Flora*, 25 (1), 918.
- Dündar, R. ve Yeşilyurt, S. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim bilişim ağı özelinde uzaktan eğitime bakış açılarının değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science Research*, 9 (1), 79-95.
- Görgülü-Arı, A. ve Hayır-Kanat. M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 459-492.
- İnal, S. (2016). Middle east respiratory syndrome-coronavirus (mers-Cov) enfeksiyonu: Ortadoğu solunum yetmezliği sendromu-koronavirüs enfeksiyonu. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 32 (Ek sayı), 37-45.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayın.

- Keskin, M. ve Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Meydan, A. (2010). *Sosyal bilgiler disiplininde coğrafyanın yeri ve önemi*. Sosyal Bilgilerin Temelleri içinde, Ed. Turan, R. ve Ulusoy, K. Ankara: Maya Akademi.
- Pınar, M. A. & Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the Covid-19 Pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10 (2), 461-486.
- Paydar, S. ve Doğan, A. (2019). Öğretmen adaylarının açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji*, 1(2), 154-162.
- Sağlık Bakanlığı. (2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html> adresinden 30 Kasım 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Tay, B. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminin dünü, bugünü ve yarını*. (Ed. Turan, R. ve Ulusoy, K.) içinde *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Maya Akademi.
- UNICEF. (2020). COVID-19: More than 95 per cent of children are out of school in Latin America and the Caribbean. <https://www.unicef.org/press-releases/covid-19-more-95-cent-children-are-out-school-latin-america-and-caribbean>, web adresinden 1 Aralık 2020 tarihinde erişilmiştir.
- WHO. (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020, <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>, web adresinden 1 Aralık 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Wikipedia.(2020). 2019-20 Koronavirüs pandemisi. https://tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemisi, web adresinden 1 Aralık 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayın.